

КОНСТРУКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті піднімається проблема визначення ролі та місця конструктивного компонента педагогічної діяльності у системі професійної підготовки майбутніх вчителів.

Ключові слова: професійна педагогічна діяльність, конструктивна діяльність, компоненти конструктивної діяльності.

Постановка проблеми. Ефективність теоретико-практичної підготовки студентів, якість їхніх знань і умінь зумовлені змістом і педагогічною організацією навчальної роботи. Професійна характеристика навчальної роботи складається на основі змісту, структури навчальної діяльності і педагогічного керівництва нею з боку викладача.

Перехід на багатоступеневість у системі вищої освіти, визначення освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівця, розробка освітньо-професійних програм та засобів діагностики рівня готовності випускника педагогічного ВНЗ до виконання основних виробничих функцій вимагає кардинальних змін у загальній концепції підготовки вчителя. Це зумовлено вимогами до забезпечення гарантованого ступеня якості підготовки фахівця певного рівня кваліфікації і оволодіння ним основними здатностями і умінями виконувати основні функції діяльності. Зміщення акцентів на практичний компонент готовності диктується вимогами ринку праці і необхідністю підвищення конкурентоздатності вчителя.

В умовах зазначених освітніх перетворень особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя. Він повинен уміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен учень мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це у принципово інших вимірах визначає зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на пошук нових підходів до підготовки майбутнього педагога.

О.Г. Мороз зазначав: “Нова генерація педагогічних кадрів має бути не лише сама готовою до педагогічної діяльності в нових

соціально-економічних і політичних умовах, а й здатною готувати молодь до праці та життя в період утвердження української державності, відродження і примноження національно-духовних цінностей, запровадження ринкових економічних механізмів” [10].

Майбутній фахівець у ВНЗ формується в основному у процесі навчальної роботи. Студенти оволодівають необхідною інформацією і способами навчальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В педагогічній літературі проблема керівництва навчальною роботою ставиться і вирішується у багатьох напрямках: визначення наукового статусу поняття “навчальна робота”, “самостійна робота” (С.І. Архангельський, Е.Я. Голант, Б.П. Єсіпов, І.Т. Огородніков, П.І. Підкасистий, Н.А. Половнікова та ін.); вивчення рівня самостійності учнів у процесі навчання (О.А. Абдуліна, І.П. Підкасистий, І.Я. Лернер, В.О. Сластьонін, Т.І. Шамова та ін.); активізація пізнавальної діяльності через включення учнів у систему навчальних робіт (А.М. Алексюк, В.І. Андрєєв, Б.І. Коротяєв, Ю.М. Кулюткін, М.І. Махмутов, В.Ф. Паламарчук та ін.). Відомо немало праць, у яких питання педагогічного керівництва навчальною діяльністю є предметом обговорення.

Постановка завдання. Зосередимо увагу на висвітленні однієї із вирішальних умов успішного протікання педагогічного процесу – формуванні умінь конструктивної діяльності. Оволодіння механізмом конструктивної діяльності забезпечить якнайповніше використання і розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів, що в свою чергу, вимагає достатньо сформованих умінь аналізувати, бачити перспективу, діагностувати і прогнозувати результати навчальної діяльності та відповідно проектувати навчальний процес, підвищувати його результативність.

КОНСТРУКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Виклад основного матеріалу. Відомо, що професійна педагогічна діяльність – багатогранний об’єкт дослідження, який відбиває об’єктивну різноманітність вияву її специфічних особливостей. Одночасно цей об’єкт має статус міжнаукового дослідження, бо взаємопов’язаний з різними дисциплінами суспільствознавства і людинознавства: філософією, історією, загальною, віковою та педагогічною психологією, етнопедагогікою та ін.

Складність і багатогранність професійної педагогічної діяльності зумовлює її розгляд у міждисциплінарному аспекті. Так, загальну стратегію принципів пізнання особливостей педагогічної діяльності та її основних категоріальних ознак визначає філософія. Поняття діяльності розглядали переважно ідеалісти: Кант, Фіхте. Найбільш розвинену теорію діяльності дав Гегель. Поняття “діяльність” – це базова категорія людинознавчих дисциплін. Про це свідчать дослідження О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, Г.В. Суходольського.

У загальнофілософському плані людська діяльність є способом існування і розвитку суспільства та окремої людини. Під діяльністю розуміється специфічна людська форма активного ставлення до навколишнього світу, змістом якої є доцільна зміна.

Відповідно до позицій загальної теорії систем (В.П. Кузьмін, В.М. Садовський, О.І. Ракітов) професійну педагогічну діяльність також можна розглядати як певну систему, котра має кінцеву множину характеристик, визначені цілі, функції, склад, структуру. До її загальних ознак належать цілісність, структурність, ієрархічність.

Істотні зміни, що відбуваються у нашому суспільстві потребують підходити до діяльності з науково обґрунтованих позицій, бо діяльність має бути цілеспрямованою. Діяльність приводиться у рух метою. Другою важливою рисою діяльності є її попередня розробка. Після постановки мети людина аналізує ситуацію, у якій діятиме, вибирає засоби досягнення мети, накреслює послідовність своїх майбутніх дій. Так будується ідеальна схема діяльності, яка визначається, з одного боку, метою, з іншого – ситуацією, в якій перебуває суб’єкт, та умовами, в яких він діє. Під час розробки цієї схеми суб’єкт спирається на знання ситуації, знання можливих засобів досягнення мети та законів природи, які керують взаємодією і протіканням процесів у об’єктивній реальності.

Ефективність педагогічного процесу в значній мірі визначається тим, наскільки виваженою і умотивованою є діяльність по його конструюванню. Це пояснюється, з одного боку,

психолого-педагогічною природою педагогічної праці, а з другого сутністю конструктивної діяльності як визначальної діяльності вчителя. Сучасний етап розвитку освіти зумовлює підвищення інтересу до механізму конструктивної діяльності зміною уявлень про педагога як дослідника. В світлі визначеного проблема підготовки вчителя залишається однією з центральних у педагогічній науці. Науково-педагогічними дослідженнями (О.А. Абдуліна, Н.В. Кузьміна, В.О. Сластьонін, О.І. Щербаков та ін.) [1; 11; 12] визначено компоненти педагогічної діяльності вчителя, структуру, зміст професійно-педагогічних умінь, необхідних для професійної роботи.

Кожна професійна діяльність характеризується наявністю специфічних, притаманних лише їй компонентів, має певну структуру. У психологічній та педагогічній науках існують різні підходи до визначення структури педагогічної діяльності, місця та ролі в цій системі конструктивної діяльності, а також умінь необхідних для її реалізації.

Відомий дослідник Н.В. Кузьміна зазначала, що педагогічна діяльність складається з таких компонентів: гностичного, проєктивного, конструктивного, організаційного і комунікативного. Кожному із них відповідають робочі функції і педагогічні уміння як індивідуальні форми відображення структури педагогічної діяльності. Конструктивну діяльність Н.В. Кузьміна пов’язує з відбором, композицією інформаційного матеріалу, проєктуванням навчально-виховного процесу. Дослідниця порівнює проєктивну та конструктивну діяльність педагога і робить висновок про те, що це два різні боки педагогічної професійної діяльності. Вона вичленовує проєктування як самостійну структурну одиницю педагогічної діяльності і пов’язує її з уміннями побудови системи цілей та завдань, плануванням діяльності учнів тощо. Конструктивна діяльність, на думку Н.В. Кузьміної, включає уміння відбору та композиції інформації, побудови взаємопов’язаної діяльності суб’єктів педагогічного процесу. Важливим, на нашу думку, у дослідженнях Н.В. Кузьміної є те, що вона вперше теоретично обґрунтувала необхідність визначення змісту конструктивної та проєктивної діяльності. Хоча в її дослідженнях достатньою мірою не з’ясовано зміст, функції, механізми цих компонентів педагогічного творення.

В.Ф. Дмитрієва, досліджуючи конструктивний та проєктивний компоненти педагогічної діяльності, запропонувала схему їхніх взаємозв’язків у діяльності викладача

КОНСТРУКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

педагогічного вузу, на основі аналізу якої дійшла таких висновків:

1) гностичний компонент лежить в основі всіх решти компонентів;

2) найбільш важливу роль у діяльності викладача вищої школи відіграють конструктивний та проєктивний компоненти, оскільки їм підпорядковані решта компонентів.

На гностичний компонент передусім впливають конструктивний і проєктивний, оскільки з їхнім розвитком зростає рівень гностичних умінь.

Цінним у цьому дослідженні для нас є те, що автор не тільки виділяє конструктивний компонент, а й зосереджує увагу на його визначальності для решти компонентів.

В.О. Сластьонін розглядає педагогічну діяльність як процес вирішення педагогічних завдань різних типів і рівнів, що проходить у своєму розвитку ряд етапів: аналіз педагогічних ситуацій (діагноз); проєктування результату (прогноз), планування педагогічних впливів (проєктування); конструювання і реалізація навчально-виховного процесу; регулювання і корегування та підсумковий облік, оцінка [11]. В останніх дослідженнях В.О. Сластьонін більш ґрунтовно розглядає конструктивну діяльність, виділяючи її в окрему систему.

Слідом за Н.В. Кузьміною ряд учених досліджують конструктивну діяльність з позицій функціонального підходу.

Зокрема, О.І. Щербаков виділяє в конструктивній діяльності учителя три важливі складові [12]:

- конструктивно-змістову, яка потребує від вчителя умінь та навичок відбору матеріалу та його структурування;

- конструктивно-оперативну, що потребує умінь та навичок педагогічного передбачення;

- конструктивно-матеріальну, яка пов'язується з умінням забезпечувати необхідну матеріальну базу навчально-виховного процесу.

Таке бачення конструктивної діяльності засвідчує, що вона є складним психолого-педагогічним утворенням, котре потребує від педагога не лише знання навчального матеріалу, а й високого ступеня розвитку педагогічного мислення, оскільки тільки за умови сформованості глибоких теоретичних знань і умінь оперувати ними в різних навчальних ситуаціях можна організувати продуктивну взаємодію між вчителем та учнем.

У дослідженнях В.С. Безрукової конструктивна діяльність розглядається як складова частина педагогічного проєктування. Їй передують

моделювання і проєктування. Тут конструювання забезпечує подальшу деталізацію проєкту, внаслідок чого його можна впроваджувати у конкретних умовах. На нашу думку, такий підхід значно звужує функції конструктивного компонента педагогічної діяльності, бо вказує лише на необхідність деталізації, залишаючи поза увагою такі важливі компоненти, як структурування, передбачення тощо.

І.Б. Котова та Є.М. Шиянов зазначають, що у процесі педагогічної роботи вчитель здійснює декілька видів діяльності: конструктивну, організаторську та комунікативну. Дослідники виокремили конструктивний компонент як цілком самостійний і зазначили, що конструктивна діяльність може здійснюватися за наявності у педагога аналітичних, прогностичних та проєктивних умінь.

Значною мірою ми розділяємо підхід авторів, хоча вважаємо, що визначення авторами серед необхідних для здійснення конструктивної діяльності ще й діагностичних умінь, значно б підсилило її значущість в побудові навчального процесу.

Як інтеграцію трьох видів умінь розглядає конструктивну діяльність С.І. Кисельгоф. Він розмежовує у ній проєктивні, гностичні та власне конструктивні уміння. Конструктивну діяльність вчений розглядає як конструювання окремих елементів у діяльності вчителя. Функції проєктування він вбачає у визначенні змісту майбутньої діяльності вчителя, її послідовності та плануванні. Гностична діяльність має на меті "проєктування пізнавальних та практичних дій учнів". На нашу думку, змістові характеристики компонентів конструктивної діяльності не досить обґрунтовані й чіткі, тому потребують подальшої деталізації, оскільки в окремих випадках дублюють одна одну.

По-іншому підходять до цієї проблеми М.А. Томін та Н.Ф. Білокур, які поділяють уміння конструктивної діяльності вчителя на три нерівнозначні групи: до першої відносять уміння, пов'язані з проєктуванням системи знань учнів і планування навчально-виховної роботи. Уміння другої групи спрямовані на проєктування діяльності учнів, форм навчання та виховної роботи. До третьої групи належать ті, що пов'язані з проєктуванням власної діяльності вчителя. За такої класифікації досить чітко простежується той факт, що автори ототожнюють проєктування та конструювання, що, на нашу думку, помітно різняться і за змістом, і за своїм функціональним призначенням.

З позицій ототожнення до визначення

КОНСТРУКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

проектування і конструювання підходить і такий дослідник як І.П. Радченко.

Підхід до конструювання і проектування як до тотожних понять ми вважаємо науково і логічно непереконливим. Адже теоретичні основи конструювання ґрунтуються на положеннях теорії пізнання, зокрема на врахуванні загального, особливого та одиничного у педагогічній діяльності, що й дає змогу розглядати конструктивну діяльність як складну і багатозначну систему із властивими їй підсистемами. Тому ми вважаємо за можливе розглядати їх у співвідношенні цілого (конструювання) і часткового (проектування) в системі конструктивної діяльності вчителя. Такої ж позиції дотримується і відомий російський дослідник В.О. Сластьонін, ідею якого ми поділяємо і вважаємо науково виваженою.

Вчений детально, з позицій системного підходу аналізує педагогічний процес у вищій школі як систему об'єктів, що являють собою органічне ціле їхніх елементів. У філософському плані системний підхід означає формування цілісного погляду на світ, що бере за основу ідеї цілісності складної організації досліджуваних об'єктів та їхньої внутрішньої активності і динамізму.

Філософія і теорія систем вказують педагогам на певні важливі шляхи застосування системного підходу до педагогічної науки, зокрема, побудова та обґрунтування предмета сучасної педагогіки як комплексної науки, що поєднує методи і підходи дидактики, соціології, психології, антропології, фізіології, логіки; побудова вдосконалених моделей розвитку системи освіти у вищій школі залежно від загального розвитку та науково-технічного прогресу; побудова сучасної концепції мети і змісту освіти; побудова концепції методів навчання тощо. Системний підхід – це особлива дослідницька позиція, спосіб сприйняття дійсності, який полягає у розкритті цілісності об'єкта та зведенні його структурних одиниць у єдину наукову картину. Внаслідок переосмислення проаналізованого вчений робить висновок, що це така педагогічна технологія, яка включає в себе аналіз, діагностику, прогнозування та розробку проекту навчальної діяльності. Глибоке наукове усвідомлення сутності конструювання, його специфіки необхідне для того, щоб визначитися в питаннях про можливість добору спеціальних методів системного дослідження тощо.

Пропонуємо Вашій увазі змістову характеристику основних компонентів механізму конструктивної діяльності.

Компоненти конструктивної діяльності

Компоненти	Функції	Роль у структурі конструктивної діяльності
Логіко-методологічний аналіз	Виявлення специфіки основних понять, визначення методологічних і логічних характеристик теорії, з'ясування можливостей побудови спеціальних методів системного дослідження, формування умінь бачити і виділяти проблему і зумовлені нею конкретні пізнавальні завдання.	Необхідна передумова реалізації наступних компонентів
Діагностика	Реалізує службову функцію у педагогічному процесі, дає характеристику кінцевого продукту навчально-виховної діяльності: аналізуюча, контрольньо-оцінювальна, пояснювальна, інформаційна, інтегруюча, прогностична, формуюча, зворотнього зв'язку, стимулювання до самовдосконалення	Забезпечує інформаційну основу прогнозування
Прогнозування	Управлінська, перетворювальна, світоглядна, теоретична, методологічна, інтегративна. Комунікативна	Результати прогнозування дають інформацію про умови протікання педагогічного процесу, можливості його корекції на певних етапах. Створює підґрунтя для проектування
Проектування	Виступає зв'язуючою ланкою між педагогічною теорією і практикою, є системоутворюючим компонентом, необхідним для створення цілісного проекту майбутньої діяльності та взаємозв'язку всіх його складових	Спрямоване на розробку проекту майбутньої діяльності педагога та учнів, починаючи від загальної ідеї до точного визначеного змісту і конкретних завдань

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Висновки. Отже, проведений нами теоретичний аналіз механізму конструктивної діяльності дає підстави зробити деякі висновки. Виходячи з позицій структурно-системного підходу до аналізу педагогічного процесу у вищій школі, ми обґрунтували можливість здійснення навчально-виховного процесу через механізм взаємозумовлених компонентів: теоретико-методологічного аналізу, діагностики, прогнозування та проектування.

Успішність оволодіння майбутніми вчителями таким механізмом, готовність до його реалізації в професійній діяльності визначає їхню здатність конструювати навчально-пізнавальну діяльність школярів і є основою професійної компетентності.

1. Абдуллина О.А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования.* – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.

2. Архангельский С.И. *Учебный процесс в высшей школе. Его закономерности, основы и методы.* – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.

3. Битинас Б.П., Катаев Л.И. *Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспектива* // Педагогика. – 1993. – №2. – С. 10 – 15.

4. Бондар В.І. *Теоретичні основи і технології педагогічного аналізу: управлінський аспект: Навчальний посібник.* – К., 1996. – 66 с.

5. Гершунский Б.С. *Педагогическая прогностика: Методология, теория, практика.* – К.: Вища школа, 1986. – 200 с.

6. Загвязинский В.И. *Педагогическое предвидение.* – М.: Знание, 1987. – 80 с.

7. Ингенкамп К. *Педагогическая диагностика.* – М.: Педагогика, 1991. – 201 с.

8. Кузьмина Н.В. *Методы системного педагогического исследования.* – Л., 1980. – 172 с.

9. Лапин Н.И. *Системно-деятельностная концепция исследования нововведений* // Дialeктика и системный анализ. – М.: Наука, 1988. – С. 273 – 282.

10. Мороз О.Г. *Особистість майбутнього педагога (Управління підготовкою вчителя: психолого-педагогічний аспект)* // Вища освіта України. – 2002. – №3. – С. 50 – 54.

11. Сластенин В.А., Мищенко А.И. *Целостный педагогический процесс как объект профессиональной деятельности учителя.* – М., 1997. – 320 с.

12. Щербаков А.И. *Проблемы совершенствования системы психолого-педагогической подготовки учителя.* – Л., 1980. – 166 с.

Стаття надійшла до редакції 23.12.2008

УДК 336.741.242

Валентина Страхарчук, кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
Анатолій Страхарчук, кандидат економічних наук,
професор кафедри комп'ютерних технологій
Львівського інституту банківської справи УБС НБУ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Розглянуто концептуальні засади індивідуального банківського обслуговування за технологією *Private Banking*. Розкрито суть та визначено основні принципи індивідуального банківського обслуговування клієнтів відповідно до стратегії *СMR*, визначено та систематизовано основні гальмівні чинники розвитку цього виду банківського бізнесу в Україні. Запропоновано шляхи підвищення ефективності автоматизованої технології продажу індивідуальних банківських продуктів.

Ключові слова: *Private banking*, індивідуальне банківське обслуговування, фінансовий продукт, *VIP-сервіс*, бізнес-стратегія *CRM*, сімейний офіс.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки потребує від банківських установ раціонального й економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, визначення фінансової політики, аналізу й оцінки отриманих результатів. Кожний вид банківських операцій може бути прибутковим або збитковим, залежно від того, що приносять ці операції – дохід чи витрати. Сьогодні прибутковість переважної

більшості банківських продуктів значною мірою залежить від якості портфеля, а не від їх обсягів. А відтак, для отримання максимальних доходів банк повинен пропонувати різним сегментам клієнтів різні види послуг, які, з одного боку, відповідають потребам і очікуванням клієнтів, а з іншого – забезпечують банку необхідний рівень прибутковості. Як свідчить банківська практика, дедалі важливішого значення набуває залучення клієнтів із високими та стабільними доходами,